

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра соціально-гуманітарних дисциплін

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФІЯ

спеціальність 081- «Право»
для здобувачів вищої освіти 1 курсу факультету № 2 ННІ ПОЗН,
що навчаються на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти на базі
ПЗСО

Дніпро – 2016

Методичні рекомендації до самостійної та індивідуальної роботи для здобувачів вищої освіти 1 курсу факультету № 2 ННІ ПОЗН, що навчаються на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти», спеціальність 081-«Право» / Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2016. – 27 с.

РОЗРОБНИК:

Стояцька Г.М., доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін, кандидат філософських наук.

Розглянуто на засіданні кафедри соціально-гуманітарних дисциплін «29» липня 2016 р., протокол № 23

Завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін

О.В. Марченко

«___»._____.2016 р.

© Стояцька Г.М., 2016 рік
© ДДУВС, 2016 рік

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Успішне засвоєння курсу філософії вимагає систематичної самостійної роботи та активного ставлення студентів до опанування питань і завдань, що виносяться на такий вид освоєння матеріалу. Проблема якості підвищення професійної підготовки фахівця займає домінуюче положення серед завдань вищої школи, оскільки постійно змінюються економічні та соціальні умови, які вимагають відповідних методик і технологій, які б дозволили досягати високої якості спеціаліста при менших витратах часу. Самостійна підготовка студента – це різноманітні форми діяльності студентів з освоєння різних проблем філософського пізнання, у тому числі, в галузі філософії науки та філософії права.

Самостійна робота студентів повинна допомагати їм більш повно оволодіти предметом курсу, розширити їхню ерудицію, сформувані навички науково-дослідницької роботи. З цією метою при організації самостійної роботи студентів слід органічно поєднувати ті види роботи, які вимагають уваги та пильності, з тими, які стимулюють творчий пошук та мислення. І це дозволить усебічно підготувати студента до самостійної праці. Результатом самостійної роботи має стати формування якісно нового рівня наукової підготовки студента, вміння вільно орієнтуватися в системі.

Мета самостійної та індивідуальної роботи – формувати науковий світогляд і діалектичну культуру творчого мислення студентів, розвивати критичність самосвідомості, виробляти вміння аргументовано доводити свою думку у письмовому вигляді, прищеплювати навички формулювання громадянської позиції, навчити застосовувати загальні філософські принципи до аналізу суспільних явищ і даних спеціальних наук. Самостійна та індивідуальна робота мають різні форми: написання реферативних есе, виконання творчих завдань, виконання персональних завдань, отриманих від викладача, інколи виконання тестових завдань, підготовка наукових доповідей на конференції тощо. Оскільки в освітньому процесі розвиваються не тільки пізнавальні здібності, але і формуються стійка навчально-професійна мотивація, соціальні та професійно-значущі якості, то побудова самостійної та індивідуальної роботи здійснюється з урахуванням таких вимог:

- діалогічна робота з першоджерелами;
- надання студенту необхідного простору, свободи для вибору і прийняття самостійних рішень;
- діяльнісно-творчий характер навчання;

– спрямованість на підтримку індивідуального розвитку, суб'єктивних знань і досвіду.

Для самостійної роботи необхідно самостійне вивчення першоджерел, навчальної, довідкової та науково-критичної літератури, зазначеної в планах. При виборі літератури слід орієнтуватися на більш нові видання, крім того, підібрана література повинна відображати різні точки зору на досліджуваний питання, щоб виключити метафізичне засвоєння матеріалу.

Одним з видів самостійної роботи, що сприяє розкриттю творчої індивідуальності студента, може служити робота над реферативним есе як видом його навчально-дослідницької діяльності в процесі підготовки до модульного контролю або іспиту з теоретичного курсу. Підготовка планів-конспектів питань, винесених на самостійне вивчення, реферативних есе, схем та таблиць за обраною проблематикою передбачає підбір літератури (не менше трьох джерел). Текст повинен містити посилання на використовувану літературу. Середній обсяг письмових робіт визначається студентом самостійно виходячи з змістовного наповнення питання. При підготовці даної роботи використання одних лише підручників і довідкових посібників заборонено. Рівень попередньої самостійної роботи демонструє також готовність студента до семінарського заняття, знайомство з лекційним і навчальним матеріалом з даної теми.

Питання для самоконтролю дозволять студенту адекватно визначити рівень засвоєння матеріалу і вкажуть теми або деякі аспекти питань, які вимагають більш ретельної підготовки.

В окремих випадках викладачем може бути застосоване контрольне тестування для діагностики рівня самостійності виконаної роботи і охоплювати як окремі розділи і теми курсу, так і програму навчальної дисципліни в цілому. Вони виступають як об'єктивна форма контролю та оцінки знання, заснованого на обов'язковому мінімумі вимог. Розуміння тесту як інструменту стандартизованої процедури проведення і заздалегідь спроектованої технології обробки та аналізу результатів дозволяє виділити наступні підтвердження його ефективності при оцінці викладачем роботи студента:

– якість та об'єктивність оцінювання, яка досягається в результаті процедури проведення тестування та перевірки показників якості в цілому.

– стандартизована форма оцінки, використовувана у вищому навчальному закладі, дозволяє співвіднести рівень досягнень студента з дисципліни в цілому і по окремих її розділах.

– кожна письмова відповідь на завдання самостійної або індивідуальної роботи оцінюється на основі його зіставлення із заздалегідь закладеної

шкалою, виключаючи дублювання відповідей студентів. Студенти перебувають у рівних умовах, до них пред'являються однакові вимоги.

– студент протягом навчання виконує завдання, що охоплює всі теми і розділи курсу.

– оцінка ґрунтується на обов'язковому мінімумі вимог до знань, умінь і навичок студентів.

Самостійна робота передбачає питання для вивчення та конспектування, володіння списком основних термінів до кожної теми, теми реферативних есе, завдання по складанню таблиць і схем, питання для самоперевірки. Особливо слід приділити увагу виконанню завдань, спрямованих на формування загальнокультурних компетенцій, які визначені вимогами з підготовки бакалавра.

САМОСТІЙНА РОБОТА

Основною метою самостійної роботи є засвоєння певних знань, умінь, навичок, закріплення та систематизація набутих знань, їхнє застосування за вирішення практичних завдань та виконання творчих робіт, виявлення прогалин у системі знань із предмета. Самостійна робота дає можливість студенту працювати без поспіху, не боячись негативної оцінки товаришів чи викладача, а також обирати оптимальний темп роботи та умови її виконання. Зміст самостійної роботи над конкретною навчальною дисципліною визначається робочою навчальною програмою дисципліни та рекомендаціями викладача.

Самостійна робота над навчальною дисципліною зазвичай включає:

- опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу;
- вивчення окремих тем або питань, що передбачені для самостійного опрацювання;
- поглиблене вивчення літератури на задану тему та пошук додаткової інформації;
- підготовка до виступу на семінарських заняттях та підготовка до практичних (лабораторних) занять;
- систематизацію вивченого матеріалу перед іспитом.

ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА

Індивідуальна робота студентів є невід'ємною частиною навчальної дисципліни «Філософія» та запроваджена відповідно до вимог організації навчального процесу в кредитно-модульній системі.

Завдання індивідуальної роботи полягає у поглибленні власних уявлень про окремі теоретичні аспекти філософських проблем, її поняття, предмет, метод і систему, принципи філософії, уявленням про суб'єкт-об'єктні відносини в процесі пізнання, основні суспільні інститути й закономірності їх розвитку. Виконання індивідуальної роботи дає можливість закріпити та покращати теоретичні знання, набуті в процесі вивчення окремих тем курсу, навчитися самостійно працювати з різними інформаційними джерелами, інтерпретувати матеріали періодичної літератури, аналізувати наукову літературу, отримати навички дослідницької роботи. Індивідуальна робота виконується студентами самостійно у позааудиторний час.

До індивідуальної роботи належать творчі й індивідуальні навчально-дослідні завдання:

- підготовка реферативних матеріалів на актуальні теми з елементами наукового дослідження та презентація власних досліджень до олімпіад, конференцій;
- написання есе;
- розробка моделей, явищ і процесів;
- анотація опрацьованої додаткової літератури з елементами науково-дослідної роботи;
- розробка тестових завдань;
- порівняльна характеристика вивчених явищ, процесів тощо;
- опрацювання та підготовку огляду опублікованих у фахових та інших виданнях статей;
- переклад іноземних джерел встановленої тематики;
- підготовка та оформлення схем, таблиць тощо;
- інструктивно-методичні матеріали до роботи у мультимедійному режимі;
- написання конкурсних наукових робіт, статей, тез доповідей, наукові переклади;
- в окремих випадках анотації до відеофільмів, переглянутих за рекомендаціями викладача;
- збір інформації та ознайомлення із зарубіжним досвідом, що стосується певної навчальної проблеми.

ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Перелік видів самостійної роботи доводиться до відома студентів на семінарських заняттях. Види самостійної та індивідуальної роботи студентів,

а також завдання для її виконання містяться у *Робочій навчальній програмі з дисципліни «Філософія» (розділи 6 та 7)*. Під час встановлення підсумкової оцінки знань вищі бали отримують саме ті студенти, які ретельно і на якісному рівні виконують запропоновані види самостійної роботи та індивідуальної роботи, виявляють цікавість до творчої: проявляють активність у виборі тем, їх опануванні, звертаються за консультаціями, проявляють зацікавленість у при виборі теми для написання доповіді чи наукової роботи, пошуку та опрацюванні літератури з теми дослідження. Необхідно відзначити, що самостійна робота студентів є важливим елементом їх навчання в цілому. Головна мета цієї галузі роботи постає в необхідності закріплення студентом матеріалу, який він здобув у навчальному закладі, та його систематизації. Наведений нижче перелік форм для самостійної роботи студентів є орієнтовним і, з іншого боку, включає до себе найбільш змістовні форми самостійної роботи. У межах навчального курсу викладач, як правило, я в кості обов'язкових пропонує студентам такі основні види самостійної та індивідуальної роботи:

1. Складання конспектів тем, що виносяться на самостійне вивчення, самостійність ведення конспекту;
2. Вивчення монографічної та іншої наукової літератури з філософської проблематики з метою укладання схем або таблиць з окремих питань;
3. Написання коротких реферативних есе з окремих питань тем, що містяться у Програмі навчальної дисципліни;
4. Оформлення та розкриття окремих питань у вигляді схем або таблиць, мультимедійних презентацій тощо;
5. Участь у роботі студентського наукового гуртка;
6. Підготовка тез доповідей на наукові конференції;
7. Написання конкурсних наукових робіт.

Нижче наведені рекомендації щодо здійснення окремих видів самостійної та індивідуальної роботи.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДЛЯ СКЛАДАННЯ РЕФЕРАТИВНИХ ЕСЕ

Літературу викладач пропонує студенту виходячи з особистих схильностей студента та відповідно до тем навчальної програми. Література повинна одночасно цікавити студента, бути актуальною та сприяти формуванню цілісного уявлення стосовно обраної теми.

До реферування можуть пропонуватись як окремі наукові статті, так і частини монографічних чи інших наукових робіт, які мають завершений змістовний характер.

Для реферування доцільно запровадити таку послідовність.

По-перше, визначити головну проблему тієї праці, яка реферується (як правило, вона безпосередньо пов'язана із назвою). Студент повинен принаймні для себе сформулювати те основне питання, на яке прагне знайти відповідь автор роботи, що є об'єктом анотування.

По-друге, зрозуміти, які завдання ставить собі автор задля розкриття поставленої проблеми. З цією метою доцільно спрямувати увагу студента насамперед на зміст, де, як правило, чітко видно структуру роботи, а, отже, і поставлені автором завдання.

По-третє, визначити, що стало поштовхом для автора при написанні праці, яка анотується. Як правило, це може бути відповідь на позицію іншого автора, яка є об'єктом критики, відсутність чітких систематизованих уявлень стосовно досліджуваної проблеми (так звана «теоретична актуальність»). Також це може бути певна ситуація, яка виникла у суспільстві та потребує невідкладного осмислення (так звана «практична актуальність»).

По-четверте, анотуючи літературу, студент повинен простежити хід авторських міркувань, визначити послідовність і логіку викладення матеріалу, відтворивши її в анотації. Слід спрямувати увагу на методи дослідження, на які спирається автор, та визначити їх роль і місце для досягнення поставленої у роботі мети.

По-п'яте, обов'язково повинно бути зазначено, до яких результатів приходить автор у досліджуваній праці, які висновки він робить. При цьому слід звернути увагу на те, щоб ці висновки були викладені в анотації чітко, стисло, послідовно, щоб можна було простежити зв'язок між авторською аргументацією та підсумками роботи.

Насамкінець, при реферуванні доцільно вказати, які перспективи подальших розвідок існують у даному напрямі, які питання автор залишає невирішеними чи недостатньо з'ясованими.

До оформлення реферування висувуються усі вимоги як до стандартного реферату, окрім тих, які за формою роботи не можуть бути втілені (перелік літератури тощо). План наводиться за бажанням студента. Обсяг роботи не має бути надлишковим, досить якщо він не перевищуватиме близько п'яти сторінок тексту на розкриття одного питання .

За бажанням студента робота може бути здана в електронному варіанті (вимоги до цього варіанту такі, як і до оформлення електронної форми реферату).

УЧАСТЬ У РОБОТІ СТУДЕНТСЬКОГО НАУКОВОГО ГУРТКА

Студентський науковий гурток формується його керівником в ході вивчення курсу «Філософія». Запис бажаючих проводиться на кафедрі філософії. Засідання гуртка відбуваються згідно графіка, який затверджується кафедрою на початку навчального року і оприлюднюється на стенді кафедри соціально-гуманітарних дисциплін. Більш точну періодичність визначає керівник гуртка.

Робота гуртка складається з вивчення, дослідження та обговорення членами гуртка сучасної і класичної філософської літератури. Обговорення відбувається шляхом доповідей та дискусії за темами цих доповідей.

За роботу у гуртку керівник виставляє студенту бали, які повідомляє до початку сесії екзаменатору студента. Студенти-члени гуртка розробляють обрану тематику, пропонують шляхи вирішення наукових проблем. Результатом роботи гуртка може бути написання тез, статті, доповіді. За результатами активності керівник гуртка або науковий керівник студента виставляє студенту бали, як за індивідуальну роботу, про що до початку сесії повідомляє екзаменатору.

ПІДГОТОВКА ТЕЗ ТА УЧАСТЬ У СТУДЕНТСЬКІЙ НАУКОВІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ

Щорічно у травні у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ відбувається Всеукраїнська студентська наукова конференція, присвячена Дням науки. За результатами конференції як підсумок її роботи формується до публікації збірник студентських наукових праць. До участі у конференції залучаються студенти, які мають високий рівень знань за предметом «Філософія».

Базисом для підготовки тез виступає раніше проявлена студентом цікавість до тієї чи іншої теми курсу, яка відповідає вимогам науковості та актуальності. Обсяг тез не повинен перевищувати 2-3 сторінок (точніше вказується у повідомленні про проведення конференції) і має охоплювати та розкривати обрану студентом тематику.

При підготовці тез слід насамперед студенту слуд звернути увагу на наступне.

1) Обґрунтування актуальності обраної теми. У роботі студент повинен указати (у межах 1-2 речень), чому обрана тема становить інтерес, у чому полягає необхідність її дослідження та розробки.

2) Викладення основного матеріалу дослідження. Студент від самого початку повинен привчатися до вимог наукового стилю: чіткості,

володіння спеціальною термінологією, логічності та послідовності. Як правило, слід починати з постановки проблеми, потім описати ті прийоми та способи, використання яких є доцільним для її вирішення, а після цього перейти до наслідків їх застосування (власне вирішення поставленої проблеми – досягнення мети роботи).

3) Висновки. У висновках студент повинен послідовно і ясно викласти вирішення поставленої наукової чи філософської проблеми, яку він сформулював на початку дослідження. Висновки повинні бути викладені у вигляді чітких тверджень, в яких відображається авторська позиція з розроблюваного питання. Також наприкінці роботи доцільно вказати перспективи подальших наукових розвідок досліджуваного напрямку в майбутньому.

Тези готуються під керівництвом викладача – наукового керівника, який допомагає студенту. Після підготовки тези здаються науковому керівнику на перевірку та підпис. Також готується електронний варіант тез.

Тези вважаються допущеними до конференції у разі їх перевірки та підпису наукового керівника та проходження редагування редакційною колегією конференції.

Бали при участі у конференції як за індивідуальну роботу виставляються студенту за умови публікації тез та його особистої участі у конференції.

Студент також має можливість брати участь у інших всеукраїнських та міжнародних конференціях – за самостійним вибором або за рекомендацією викладача. Процес підготовки до участі у конференціях різного рівня принципово не відрізняється.

Важливою складовою при підготовці наукових робіт є правильність оформлення бібліографічних описів. При оформленні бібліографічного списку слід вказувати наступні елементи: прізвища та ініціалів автора, назви книги, місця і роки її видання, сторінки, з якої взята цитата. Для статей із журналів, збірників вказують прізвища й ініціали автора, назва статті, потім назва журналу чи збірника статей із вказівкою року видання і номеру чи випуску. Для газетної статті крім назви і року видання вказують також дату.

НАПИСАННЯ КОНКУРСНИХ НАУКОВИХ РОБІТ

Дніпропетровським державним університетом внутрішніх справ щорічно проводиться конкурс на кращу наукову роботу курсантів, студентів та слухачів університету. Проведення конкурсу регламентується чинним

законодавством, наказами та розпорядженнями МВС України, нормативними актами Міністерства освіти та науки України, державними програмами роботи з обдарованою молоддю. На конкурс представляються завершені наукові роботи, виконані індивідуально або колективно (не більше 3 чоловік).

Переможцями визнаються наукові роботи, які відповідають сучасним досягненням науки, вимогам державних стандартів щодо структури, змісту, оформлення наукових робіт. Наукові роботи за своєю тематикою і змістом повинні відповідати головним напрямкам розвитку науки, основним пріоритетам сучасного суспільства. При визначенні переможців конкурсу враховується практична цінність, актуальність, наукова новизна проведених досліджень тощо. Основними показниками оцінки поданих матеріалів є:

- актуальність теми;
- самостійний підхід до дослідження;
- наукова новизна теми дослідження;
- оригінальність роботи;
- відповідність мети та завдань наукового дослідження одержаним результатам і висновкам;
- відповідність змісту роботи темі;
- рівень наукового забезпечення виконання роботи;
- узагальнення досвіду роботи правоохоронних і адміністративних органів;
- можливість практичного використання результатів наукової роботи;
- повнота виконання і аналізу літературних джерел, нормативних актів;
- послідовність викладення матеріалу, повнота розкриття теми;
- обґрунтування авторського підходу до розкриття явища, процесу, що вивчається;
- якість оформлення роботи, мова, стиль та граматичний рівень роботи.

Наукова робота повинна бути надрукована на одній сторінці аркуша білого паперу формату А4 (210x297 мм) шрифтом Times New Roman текстового редактора Word розміру 14 пунктів (1,8 мм) з полуторним міжрядковим інтервалом. Текст необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів: верхній, нижній — 20 мм, правий — 10 мм, лівий — 30 мм. Щільність друкованого тексту повинна бути однаковою. Додатки до наукових робіт можуть бути надруковані з використанням шрифту № 12 и 13 через 1-1,5 інтервали. Щільність друкованого тексту повинна бути однаковою.

Структурними елементами роботи мають бути:

- титульний аркуш;
- зміст;
- перелік умовних позначень (за необхідності);
- вступ;
- основна частина;
- висновки;
- додатки (за необхідності);
- список використаних джерел.

Бібліографічний опис джерел складають відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи.

Найменування структурних елементів роботи «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «ДОДАТКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ» слід друкувати великими літерами, основна частина роботи починається з нової сторінки, при цьому розділи, підрозділи, пункти друкуються підряд. Найменування розділів основної частини друкуються великими літерами. Найменування підрозділів, пунктів основної частини друкуються прописними літерами. Обсяг наукової роботи не повинен перевищувати 30 сторінок тексту на аркушах формату А 4.

Детальну інформацію щодо оформлення конкурсних наукових робіт можна дізнатись у викладача, який ознайомить із «Положенням про університетський конкурс на кращу наукову роботу курсантів, студентів та слухачів».

ТЕМА 1. Філософія: її предмет, функції, місце в культурі.

Скласти конспект наступних питань:

1. Загальне уявлення про філософію і філософствування.
2. Специфіка філософського знання. Співвідношення філософії з наукою, культурою, релігією, мистецтвом.
3. Філософські проблеми як вічні і фундаментальні. Філософія як складова частина культури.
4. Природа філософських проблем, їх зв'язок з фундаментальними питаннями людського буття.

Рекомендована література до Теми 1:

Обов'язкова [2.5; 2.4; 2.3; 3.10]

Додаткова [3.3; 3.7; 3.9]

ТЕМА 2. Філософія Стародавнього світу.

Скласти конспект наступних питань:

1. Філософія Стародавньої Індії.
2. Філософія Стародавнього Китаю.
3. Антична “натурфілософія”.
4. Універсальні філософські системи античності (Платон, Аристотель, Плотін).

Рекомендована література до Теми 2:

Обов'язкова [2.5; 2.4; 2.3; 3.10]

Додаткова [3.1; 3.2; 3.7; 3.10; 3.12; 3.20; 3.27; 3.28; 3.31; 3.32 Т.1, Т.2]

ТЕМА 3. Філософія Середньовіччя та доби Відродження.

Скласти конспект наступних питань:

1. Онтологічний олказ буття Божого: Ансельм Кентерберійський.
2. Раціональні докази буття Божого. Фома Аквінський.
3. У.Оккам та Росцелін – розквіт номіналізму. “Бритва Оккама».
4. Род жер Бекон та європейська схоластика.

Рекомендована література до Теми 3:

Обов'язкова [2.5; 2.4; 2.3; 3.10]

Додаткова [3.1; 3.6; 3.10; 3.20; 3.32 Т.1, Т.2]

ТЕМА 4. Західноєвропейська філософія Нового часу.

Скласти конспект наступних питань:

1. Філософські основи класичної науки. Вчення про метод (Ф.Бекон, Р.Декарт)
2. Загальна характеристика філософії Нового часу: основні ідеї та представники.
3. Від пізнання Бога - до пізнання Природи. Наукова революція XVII століття.

4. М.Копернік, Г.Галілей, Й.Кеплер – фундатори класичної науки.

Рекомендована література до Теми 4:

Обов'язкова [2.5; 2.4; 2.3; 3.10]

Додаткова [3.2; 3.6; 3.10; 3.21; 3.32 Т.3]

ТЕМА 5. Філософія доби європейського Просвітництва.

Скласти конспект наступних питань:

1. Просвітництво як феномен культури.
2. Проблема рівності і свободи в творах французьких матеріалістів XVIII ст.
3. Основні ідеї філософії Просвітництва.
4. Деїзм і атеїзм у французькому Просвітництві.

Рекомендована література до Теми 5:

Обов'язкова [2.5; 2.4; 2.3; 3.10]

Додаткова [3.6; 3.8; 3.10; 3.24; 3.31; 3.32 Т.3]

ТЕМА 6. Німецька класична філософія.

Скласти конспект наступних питань:

1. Філософія песимізму та філософський оптимізм.
2. Філософська класика і сучасна філософія.
3. Категоричний імператив Канта: моральні та правові аспекти.
4. Діалектика Гегеля і Маркса: порівняльний аналіз.

Рекомендована література до Теми 6:

Обов'язкова [2.5; 2.4; 2.3; 3.10]

Додаткова [3.6; 3.9; 3.10; 3.13; 3.18; 3.21; 3.25; 3.31; 3.32 Т.3]

ТЕМА 7. Розвиток світової філософії у XIX – XX ст.

Скласти конспект наступних питань:

1. Діалектичний та історичний матеріалізм.
2. Філософія Ф. Ніцше та його теорія волі.
3. Еволюція сцієнтистської філософії: позитивізм, прагматизм, емпіріокритицизм.
4. Ірраціоналістична філософія С. К'єркегора та А. Шопенгауера.

Рекомендована література до Теми 7:

Обов'язкова [2.5; 2.4; 2.3; 3.10]

Додаткова [3.6; 3.10; 3.15; 3.22; 3.24; 3.26; 3.31; 3.31; 3.32 Т.4; 3.35]

ТЕМА 8. Історія філософії в Україні.

Скласти конспект наступних питань:

1. Особливості української філософії.

2. Розвиток української філософії в СРСР (20-90-і роки).
3. Українська людина в філософії та літературі.
4. Філософія української діаспори.

Рекомендована література до Теми 8:

Обов'язкова [2.5; 2.4; 2.3; 3.10]

Додаткова [3.2; 3.3; 3.6; 3.17; 3.30]

ТЕМА 9. Свідомість як філософська проблема.

Скласти конспект наступних питань:

1. Поняття свідомості. Проблема виникнення свідомості.
2. Структури свідомості:
  - а) Змістовна: відчуття, уявлення, знання.
  - б) Функціональна: пізнання, оцінка, цілепокладання, мотивація.
  - в) Рефлексивна: підсвідомість, свідомість, самосвідомість.
  - г) Гносеологічний вимір свідомості: емоції, відчуття, сприйняття тощо.
3. Мислення:
  - а) Образне і понятійне мислення.
  - б) Інтуїція, уява, творчість.
  - в) Мислення і мова.

Рекомендована література до Теми 9:

Обов'язкова [2.5; 2.4; 2.3; 3.10]

Додаткова [3.10; 3.29]

ТЕМА 10. Онтологія. Філософське розуміння світу.

Скласти короткий конспект наступних питань:

1. Буття як існування і як предмет пізнання. 2. Буття і субстанція.
2. Буття і час. Буття і простір. Універсум. Всесвіт. Космос.
3. Матеріальне буття та його форми. Поняття "об'єктивна дійсність".
4. Простір і час як форми буття матеріального світу.

Рекомендована література до Теми 10:

Обов'язкова [2.5; 2.4; 2.3; 3.10]

Додаткова [3.10; 3.29; 3.12]

ТЕМА 11. Гносеологія. Філософія та методологія пізнання.

Скласти конспект наступних питань:

1. Пізнання як специфічне відношення до світу та вид діяльності. Пізнання як процес.
2. Чуттєве та раціональне пізнання. Відчуття, сприйняття, уява, поняття. Інтуїція і мислення.
3. Теоретичний та емпіричний рівні пізнання.
4. Об'єкт, суб'єкт і предмет пізнання.

Рекомендована література до Теми 11:

Обов'язкова [2.5; 2.4; 2.3; 3.10]

Додаткова [3.10; 3.13; 3.29; 3.25]

ТЕМА 12. Діалектика та теорія філософських категорій.

Скласти конспект наступних питань:

1. Методологічні значення основних законів діалектики.
2. Закон взаємного переходу кількісних змін у якісні і його проявлення.
3. Діалектичні стрибки в розвитку.
4. Закон єдності та боротьби протилежностей і його роль в аналізі проблем, що виникають у сучасному світі.

Рекомендована література до Теми 12:

Обов'язкова [2.5; 2.4; 2.3; 3.10]

Додаткова [3.10; 3.13; 3.16]

ТЕМА 13. Філософська антропологія та філософія культури.

Скласти конспект наступних питань:

1. Проблема людини в історії філософії.
2. Людина як мікрокосм (Демокрит). Людина - міра всіх речей (софісти). Людина як розумна, моральна, політична істота (Сократ, Платон, Арістотель).
3. Християнське трактування людини як "образу і подібності божої".
4. Погляди на людину у філософській думці Відродження.

Рекомендована література до Теми 13:

Обов'язкова [2.5; 2.4; 2.3; 3.10]

Додаткова [3.10; 3.13]

ТЕМА 14. Соціальна філософія та філософія історії.

Скласти конспект наступних питань:

1. Розкрити поняття "соціальна природа свідомості".
2. Суспільство та його соціальні складові.
3. Суспільна та індивідуальна свідомість: спільне та відмінне.
4. Природні та штучні умови існування суспільства.

Рекомендована література до Теми 14:

Обов'язкова [2.5; 2.4; 2.3; 3.10]

Додаткова [3.4; 3.10; 3.13; 3.14; 3.19]

ТЕМА 15. Філософські проблеми права.

Скласти конспект наступних питань:

1. Співвідношення сутності права та явища права у юс натуралізмі та юридичному позитивізмі.
2. Філософсько-правова онтологія, гносеологія та аксіологія.

3. Специфіка різноманітних видів соціальних норм та соціальної влади.
4. Формування та розвиток ідей правової державності.

Рекомендована література до Теми 15:

Обов'язкова [2.5; 2.4; 2.3; 3.10; 1.1; 1.9; 1.10]

Додаткова [3.5; 3.10; 3.13; 3.16; 3.26]

ТЕМА 16. Аксиологія та специфіка ціннісного освоєння світу

Скласти конспект наступних питань:

1. Рационально-нормативне і емоційно-особисте. Свобода. Культура і цивілізація.
2. Людство і людська особистість на порозі третього тисячоліття. Глобальні проблеми сучасності.
3. Екологія епохи науково-технічного прогресу.
4. Соціально-психологічні наслідки сучасної науково-технічної революції.

Рекомендована література до Теми 16:

Обов'язкова [2.5; 2.4; 2.3; 3.10]

Додаткова [3.10; 3.13; 3.19; 3.24; 3.26; 3.27; 3.29]

ТЕМА 17. Етика як філософська наука. Мораль і право

Скласти конспект наступних питань:

1. Співвідношення індивідуального й суспільного в моралі.
2. Наступність у розвитку моралі.
3. Традиції й інновації в розвитку моралі.
4. Роль суспільної думки в моральному житті суспільства.

Рекомендована література до Теми 17:

Обов'язкова [2.5; 2.4; 2.3; 3.10]

Додаткова [3.13; 3.19; 3.24; 3.27; 3.29]

7. Індивідуальні завдання

ТЕМА 1. Філософія: її предмет, функції, місце в культурі.

Написати коротке реферативне есе:

1. Роль філософії в розвитку наукового знання і формуванні світогляду.
2. Світогляд як спосіб орієнтації людини в світі і смисложиттєва позиція.
3. Філософія в системі культури. Аксиологічний вимір філософії.

ТЕМА 2. Філософія Стародавнього світу.

Написати коротке реферативне есе:

1. Витоки античної діалектики.
2. Античні греки в пошуках ідеальної держави.
3. Від Міфу до Логоса. Витоки західного типу раціональності
4. Початок «Осьового часу» (за К.Ясперсом) і фундаментальна духовна революція.

ТЕМА 3. Філософія Середньовіччя та доби Відродження.

Оформити розкриття наступних питань у вигляді схем або таблиць:

1. Микола Кузанський: принцип «мінімаксу» та теорія актуальної безкінечності.
2. Н.Макіавеллі і макіавеллізм. Жан Боден та Ніколо Макіавеллі – засновники західноєвропейської науки про політику.
3. Розум і віра у середньовічній філософії.

Написати коротке реферативне есе:

4. Джордано Бруно: «Про безкінечність Всесвіту та світи».

ТЕМА 4. Західноєвропейська філософія Нового часу.

Написати коротке реферативне есе:

1. Буржуазні революції 17 ст. у Європі як об'єктивно-історична підстава філософії Нового часу.
2. Історичний зміст концепції “подвійної істини”.

Оформити розкриття наступних питань у вигляді схем або таблиць:

3. Єдність чуттєвого і раціонального в процесі пізнання.
4. Сутність філософського плюралізму.
5. Емпіризм і раціоналізм у філософії Нового часу.

ТЕМА 5. Філософія доби європейського Просвітництва.

Написати коротке реферативне есе:

1. Проблема правової держави у філософії.
2. Проблема громадянського суспільства у філософії.
3. Значення концепції географічного детермінізму для розвитку філософії та права.

Оформити розкриття наступних питань у вигляді схем або таблиць:

4. Основні ідеї філософії П.Гольбаха.
5. Основні ідеї філософії Ж.Ламетрі.
6. Основні ідеї французького просвітництва, що вплинули на революційні події та прийняття Декларації прав та свобод людини і громадянина.
7. Основні погляди на сутність та роль свідомості у працях Вольтера, Ж.-Л.Монтеск'є, Ж.-Ж.Руссо.

ТЕМА 6. Німецька класична філософія.

Оформити розкриття наступних питань у вигляді схем або таблиць:

1. Філософія Й.Г.Фіхте.
2. Структура гегелівської філософії. Діалектика. Протиріччя системи та методу.
3. Філософія Ф.Шеллінга.
4. Антропологізм Л.Фейєрбаха.

ТЕМА 7. Розвиток світової філософії у ХІХ – ХХ ст.

Написати коротке реферативне есе:

1. Філософія життя (В.Дільтей, Г.Зіммель, А.Бергсон).
2. Основні школи неомарксизму.
3. Феномен „психологічного повороту”. Основні тенденції розвитку західної посткласичної філософії в 2-й половині ХІХ – поч. ХХ ст.
4. Проблема „кризи розуму” і виникнення ірраціоналізму в філософії. С.К'єркегор, А.Шопенгауер, Ф.Ніцше.
5. Позитивізм и примат знання через досвід.
6. Антропологічний напрям в європейській філософії 2-ї половини ХІХ – поч. ХХ ст. Інтуїтивізм А.Бергсона, філософія життя В.Дільтея і Г.Зіммеля, феноменологія Е.Гуссерля, психофізіологіям З.Фрейда.
7. Сцієнтистський напрям у філософії ХХ ст. Неопозитивізм і пост позитивізм.
8. Загальні тенденції розвитку антропологічного напрямку в філософії ХХ ст. Екзистенціалізм, неофрейдизм, філософська антропологія.
9. „Лінгвістичний поворот” у філософії ХХ ст. Філософський структуралізм і постструктуралізм. Філософська герменевтика.
10. Основні тенденції розвитку західної релігійної філософії ХХ ст. Неотомізм, персоналізм, діалектична теологія, християнський еволюціонізм.
11. Філософія постмодерну. Бодріяр, Ліотар, Дерріда, Дельоз.

Оформити розкриття наступних питань у вигляді схем або таблиць:

12. Основні етапи розвитку позитивізму.
13. Позитивізм О.Конта, Г.Спенсера, Дж.Мілля.
14. Емпіріокритицизм Е.Маха та Р.Авенаріуса.
15. Конвенціоналізм А.Пуанкаре та П.Дюгема.
16. Неопозитивізм (М.Шлік, Р.Карнап) і аналітична філософія (Б.Расел, Л.Вітгенштейн).
17. Критичний раціоналізм К.Поппера.

18. Історична школа філософії науки (Т.Кун, І.Лакатос, П.Фейєрабенд).
19. Філософія прагматизму та персоналізму.
20. Діяльність, практика – основа буття людини і суспільства.

ТЕМА 8. Історія філософії в Україні.

Оформити розкриття наступних питань у вигляді схем або таблиць:

1. Загальні особливості української філософії.
2. Вчення про три світи та дві натури в філософії Г. Сковороди.
3. “Філософія серця” П. Юркевича.
4. Особливості філософської думки Київської Русі.
5. Філософсько-світоглядні ідеї Т. Шевченка.

Написати коротке реферативне есе:

6. Становлення професійної філософії в Україні наприкінці XVI – XVII ст.
7. Основні риси українського світоглядного менталітету.
8. Філософські ідеї засновників Кирило-Мефодіївського братства.

ТЕМА 9. Свідомість як філософська проблема.

Оформити розкриття наступних питань у вигляді схем або таблиць:

1. Суспільна свідомість: рівні та форми суспільної свідомості.
2. Свідомість, свобода, творчість.
3. Роль свідомого, несвідомого та підсвідомого у вченні З.Фрейда.
4. Роль підсвідомого у вченні Е.Фромма.

Написати коротке реферативне есе:

5. Генеза філософських поглядів на свідомість у XX ст.

ТЕМА 10. Онтологія. Філософське розуміння світу.

Оформити розкриття наступних питань у вигляді схем або таблиць:

1. Вчення про форми руху матерії.
2. Основні концепції буття в історії філософії.
3. Простір як форма буття.
4. Час як форма буття.

Написати коротке реферативне есе:

5. Буття людини і суспільства. Особливості соціального простору і часу.
6. Сенс людського буття, його основні цінності.

ТЕМА 11. Гносеологія. Філософія та методологія пізнання.

Оформити розкриття наступних питань у вигляді схем або таблиць:

1. Методи пізнання. Знання як результат пізнання.

2. Знання як суб'єктивний образ світу. Знання і віра, знання і "думка з приводу".
3. Основні ознаки знання: визначеність, обгрунтованість, безсумнівність та ін.
4. Форми буття знання у світі людини: виробництво, поширення, збереження, використання.
5. Проблема істини в історії філософії.
6. Характеристики і критерії істини. Когерентна, кореспондентна, прагматична та інші теорії істини.

ТЕМА 12. Діалектика та теорія філософських категорій.

Написати коротке реферативне есе:

1. Суперечності будівництва і реформування сучасної влади.
2. Діалектичне заперечення і його прояв в юридично-процесуальній практиці.
3. Зв'язок нового і старого в діяльності людини та соціуму.
4. Заперечення як вираження поступу в розвитку процесів і явищ.

ТЕМА 13. Філософська антропологія та філософія культури.

Написати коротке реферативне есе:

1. Новоевропейський раціоналізм про сутність людини. Просвітницький ідеал людини.
2. Питання "що таке людина" як центральне у філософії (Кант). Ідея історичності людського існування (Гегель). Людське буття як діалог "я" і "ти" (Фейєрбах).
3. Ірраціоналістичні концепції людини ("філософія життя", фрейдизм, екзистенціалізм).
4. Специфіка людського буття у філософській антропології (М.Шелер, А.Гелен).
5. Релігійно - філософське розуміння людини (М.Бердяєв, Т.де Шарден).
6. Діяльнісні концепції людини (німецька класична філософія, марксизм, прагматизм).

ТЕМА 14. Соціальна філософія та філософія історії.

Оформити розкриття наступних питань у вигляді схем або таблиць:

1. Основні концепції розвитку історії: лінійний та нелінійний підходи.
2. Проблема сенсу історії.
3. Культура як спосіб людського буття.
4. Концепція культури та історії у філософських поглядах О. Шпенглера.
5. Поняття і предмет філософії історії.
6. Лінійна і нелінійна філософія історії.

ТЕМА 15. Філософські проблеми права.

Написати коротке реферативне есе:

1. Предмет і завдання філософії політики. Філософія політики як наука.
2. Історичні передумови формування політичної філософії.
3. Політико-філософські погляди античності та Середньовіччя.
4. Політична філософія Нового часу та Просвітництва.
5. Обґрунтування політики у філософії Канта, Гегеля, Маркса.

Оформити розкриття наступних питань у вигляді схем або таблиць:

6. Сутність політики та світу політичного.
7. Політичне як феномен людського буття.
8. Філософські і політичні закони: проблеми взаємозв'язку.

ТЕМА 16. Аксиологія та специфіка ціннісного освоєння світу

Написати коротке реферативне есе:

1. Аксиологічні тенденції в сучасній філософії та методології наукового пізнання.
2. Традиція протиставлення наукового та ціннісного виміру людського мислення.
3. Проблема моральної відповідальності вченого. Ціннісна корекція науково-технічного поступу.
4. Цінності в структурі пізнавальної діяльності.
5. Наукова істина в аксіологічному контексті.
6. Моральний аспект науково-технічного поступу.
7. Актуальні проблеми етики науки.

ТЕМА 17. Етика як філософська наука. Мораль і право.

Написати коротке реферативне есе:

1. Етика протестантизму в процесі виникнення капіталістичного суспільства.
  2. Поняття доброї волі в етиці І. Канта.
  3. Історичне розуміння розвитку моралі у філософії Гегеля.
  4. Ф. Ніцше про аристократичну мораль і мораль рабів.
1. Чи є в людині свобода вибору? Можливість вибору й здатність вибирати.
  2. Справедливість і рівність – чи можливі вони?

Рекомендована література

1. Основна:

- 1.1. Конституція України. – К., 1996.
- 1.2. Закон України «Про вищу освіту». – К., 2014.
- 1.3. Закон України «Про Національну поліцію». – К., 2015.
- 1.4. Кримінальний кодекс України. – К., 2001.
- 1.5. Кодекс України про адміністративні правопорушення. – К., 1984.
- 1.6. Цивільний кодекс України. – К., 2003.
- 1.7. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища». – К., 1991.
- 1.8. Закон України «Про інформацію». – К., 1992.
- 1.9. Загальна декларація з прав людини (1948).
- 1.10. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (1966).

Підручники, навчальні посібники, курси лекцій:

- 2.1. Історія філософії [Текст] : підруч. для студентів ВНЗ : у 7 т. / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - Київ : ВПЦ "Київський університет", 2013 . - (Серія «Історія філософії»).
- 2.2. Історія філософії [Текст] : словник / [В. І. Ярошовець та ін.] ; за заг. ред. д-ра філос. наук, проф. В. І. Ярошовця ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - 2-е вид., переробл. - К. : Знання України, 2012.
- 2.3. Бачинін В.А., Журавський В.С., Панов М.І. Філософія права: Підручник: Для студ. юрид. спец. вищих навч. закл. / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. — К. : Видавничий Дім "Ін Юре", 2003. — 468с.
- 2.4. Е.А.Подольська. Філософія. Підручник. – К., 2006.
- 2.5. Табачковський В.Г., Булатов М.О., Хамітов Н.В., Андрос Є., Дондюк А.. Філософія: світ людини. Курс лекцій: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл.. — К. : Либідь, 2003. — 432 с.
- 2.6. Ящук Т.І. Філософія історії. Курс лекцій: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл.. — К. : Либідь, 2004. — 536 с.
- 2.7. Причепій Є.М. Філософія [Текст] : підручник / Є. М. Причепій [и др.]. - Вид. 3-тє, стер. - К. : Академвидав, 2009. - 592 с.
- 2.8. Філософія [Текст] : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / С. П. Щерба, О. А. Заглада ; за ред. д-ра філос. наук, проф. С. П. Щерби. - Житомир : Полісся, 2012. - 547 с.
- 2.9. Філософія [Текст] : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [Л. В. Губерський та ін. ; за ред. Л. В. Губерського]. - Х. : Фоліо, 2013. - 509, [1] с.
- 2.10. Філософія [Текст] : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [Л. Г. Дротянко та ін.] ; за ред. Л. Г. Дротянко, В. І. Онопрієнка, О. А. Матюхіної ; Нац. авіац. ун-т. - К. : НАУ, 2012. - 347 с.

- 2.11. Данильян О.Г. Філософія [Текст] : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань ; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого". - Х. : Право, 2013. - 431 с.
- 2.12. Кулик О.В. Філософія [Текст] : навч. посіб. для вищ. навч. закл. III - IV рівнів акредитації : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. В. Кулик ; Дніпропетр. нац. ун-т ім. Олеся Гончара. - Д. : Монолит, 2013.

Допоміжна:

- 3.1. Філософський енциклопедичний словник [Текст] / НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди ; голова редкол. В. І. Шинкарук. - К. : Абрис, 2002. - 742 с.
- 3.2. Філософський словник соціальних термінів [Текст] / В. П. Андрущенко [та ін.] ; заг. ред. В. П. Андрущенко. - 3. вид., доп. - К. ; Х. : Видавництво "Р.И.Ф.", 2005. - 672 с.
- 3.3. Хамітов Н.В. Філософський словник. Людина і світ [Текст] / Н. В. Хамітов, С. А. Крилова. - К. : КНТ : Центр навчальної літератури, 2007. - 264 с.
- 3.4. Словник-довідник філософських та культурологічних термінів [Текст] / [Полянська В. І. та ін. ; за заг. ред. В. І. Полянської] ; Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського, Навч.-наук. ін-т історії та права, Каф. філос. думки та культурології. - Херсон : Грінь Д. С. [вид.], 2014. - 149 с.
- 3.5. Бачинін В.А., Журавський В.С., Панов М.І. Філософія права: Словник / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. — К. : Видавничий Дім "Ін Юре", 2003. — 407с
- 3.6. Артеменко А.П. Практикум з філософії [Текст] : навч. посіб. / А. П. Артеменко, Я. І. Артеменко ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. - Х. : ХНУВС, 2012. - 288 с.
- 3.7. Бондаревич І.М. Філософія: діалог мислителів, епох, цивілізацій [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. М. Бондаревич ; Запоріж. нац. техн. ун-т. - Запоріжжя : ЗНТУ, 2012. - 251 с.
- 3.8. Дулуман Є.К. Філософія [Текст] : курс лекцій / Є. К. Дулуман, Н. В. Анацька ; Нац. техн. ун-т України "Київ. політехн. ін-т". - К. : НТУУ "КПІ", 2013.
- 3.9. Кавалеров А.І. Філософська пропедевтика [Текст] : навч.-метод. посіб. / А. І. Кавалеров, В. І. Ворніков ; Держ. закл. "Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського", Каф. філос. та соціол. - О. : Астропринт, 2013. - 95 с.
- 3.10. Кремень В.Г. Філософія [Текст] : підруч. для 11 кл. загальноосвіт. навч. закл. (проф. рівень) / В. Г. Кремень, В. В. Ільїн. - К. : Грамота, 2012. - 248 с.
- 3.11. Онофрійчук О.А. Філософія [Текст] : навч.-метод. посіб. / Онофрійчук О. А. ; Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського, Навч.-наук. ін-т історії та права. - Херсон : Грінь Д. С. [вид.], 2014. - 222 с.

- 3.12. Петрушенко В.Л. Філософія: Вступ до курсу, історія світової та української філософії, фундаментальні проблеми сучасної філософії [Текст] : навч. посіб. / Віктор Петрушенко ; Нац. ун-т "Львів. політехніка". - Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2014. - 594 с.
- 3.13. Петрушов В.М. Філософія: нормативний курс [Текст] : навч. посіб. для студентів вищ. техн. навч. закл. / В. М. Петрушов, І. В. Толстов ; Укр. держ. акад. залізн. трансп. - Харків : УкрДАЗТ, 2013. - 342 с.
- 3.14. Рижак Л. Філософія [Текст] : підручник / Людмила Рижак ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. - Л. : ЛНУ ім. Івана Франка, 2013. - 649 с.
- 3.15. Скомаровський В. О. Історія європейської філософії: Нова доба [Текст] : посібник / В. О. Скомаровський ; Європ. ун-т, Уман. філ. - Умань : Сочінський [вид.], [2012]. Ч. 2. - 2012. - 346 с.
- 3.16. Стейнберг Д. Філософія для життя [Текст]. Пізнати себе краще : [зб. філос. есеїв] / Делія Стейнберг ; з ісп. пер. В'ячеслав Сахно. - Київ : Новий Акрополь, 2014. - 167, [1] с.
- 3.17. Філософія [Текст] : навч. посіб. / [В. Л. Петрушенко та ін.] ; Нац. ун-т "Львів. політехніка". - 2-ге вид., допов. і переробл. - Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2013 . Ч. 2 : Історія української філософії. Фундаментальні проблеми сучасної філософії. - 2013. - 158 с. Філософія [Текст] : навч. посіб. / [В. Л. Петрушенко та ін.] ; Нац. ун-т "Львів. політехніка". - 2-ге вид., допов. і переробл. - Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2013 . Ч. 1 : Історія світової філософії. - 2013. - 170 с.
- 3.18. Філософія [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Петрук Н. К., Борканюк А. Б. - Хмельницький : ХНУ, 2012. - 283 с.
- 3.19. Філософія [Текст] : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / С. П. Щерба, О. А. Заглада ; за ред. д-ра філос. наук, проф. С. П. Щерби. - Житомир : Полісся, 2012. - 547 с.
- 3.20. Філософія [Текст] : кредит.-модул. курс : підруч. для студентів ВНЗ / [Іванова К. А. та ін.] ; за заг. ред. К. А. Іванової ; Нац. фармацевт. ун-т. - Харків : Золоті сторінки : НФАУ, 2014. - 471 с.
- 3.21. Філософія [Текст] : навч. посіб. / [О. М. Бардін та ін.] ; за ред. О. М. Бардіна, М. П. Требіна ; Нац. техн. ун-т "Харк. політехн. ін-т". - Х. : НТУ "ХП", 2012. - 431 с.
- 3.22. Філософія [Текст] : навч. посіб. / [О. М. Кузь та ін.] ; за заг. ред. д-ра філос. наук, проф. Чешка В. Ф. ; Харк. нац. екон. ун-т. - Х. : ХНЕУ, 2013. - 263 с.
- 3.23. Філософія [Текст] : навч. посіб. для студентів усіх напрямів підгот. / [Тімченко О. П. та ін. ; за заг. ред. Тімченка О. П.] ; Укоопспілка, Львів. комерц. акад. - Львів : Растр-7, 2015. - 359 с.
- 3.24. Волинка Г.І. Філософія Стародавності і середньовіччя в освітньому контексті: Навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. — К. : Вища освіта, 2005.
- 3.25. Філософія. Хрестоматія: навч. посіб. / Л.Г.Дротянко (уклад.). — К. : Видавництво Національного авіаційного університету "НАУ-друк", 2009. — 244с.

- 3.26. Філософія: нове покоління / Національний ун-т «Києво-Могилянська академія» / М.Л. Ткачук (відп.ред.) Б.Шуба (упоряд.). — К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. — 135 с.
- 3.27. Петрушенко В. Л. Тлумачний словник основних філософських термінів. — Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2009. — 264 с.
- 3.28. Булатов М.О. Філософський словник. — К.: Стилос, 2009. — 575 с.
- 3.29. Философский энциклопедический словарь / Е.Ф. Губский (ред.-сост.). — М. : ИНФРА-М, 2007. — 575с.
- 3.30. Аристотель. Метафизика // Соч. в 4-х томах. — М., 1975. — т. 1.
- 3.31. Вахтомин Н.К. Теория научного знания Иммануила Канта. — М.: Наука, 1986. — 207 с.
- 3.32. Вільчинський Ю.М. Філософія історії: теорія взаємопроникнення часу і вічності: [лекції]. — К. : Поліграфкнига, 2009. — 360 с.
- 3.33. Гадамер Г.-Г. Істина і метод. — К.: Nota bene, 2000. — 458 с.
- 3.34. Гегель Г.В.Ф. Философия права. — М., Мысль, 1990. — 524 с.
- 3.35. Горський В. Філософія в українській культурі. — К.: Центр практичної філософії, 2001. — 235 с.
- 3.36. Гулыга А.В. Немецкая классическая философия. — 2-е изд., испр. и доп. — М.: Рольф, 2001. — 416 с.
- 3.37. Гьосле Вікторіо. Практична філософія в сучасному світі / Анатолій Єрмоленко (пер.). — К. : Лібра, 2003. — 216 с.
- 3.38. Камю А. Миф о Сизифе. Бунтующий человек. — Минск — 2000.
- 3.39. Кант І. Критика чистого розуму. — К., 2000.
- 3.40. Ницше Ф. По ту сторону добра и зла. Прелюдия к философии будущего: прелюдия к философии будущего: пер. с нем. — СПб. : Азбука-классика, 2007. — 238с.
- 3.41. Платон. Государство // Соч. в 3-х томах. — М., 1968. — т. I.
- 3.42. Платон. Законы // Там же. — т. 3.
- 3.43. Петрушенко В.Л. Філософія знання: онтологія, епістемологія, аксіологія: монографія / Національний ун-т "Львівська політехніка". Кафедра філософії. — Л. : Ахілл, 2005. — 320 с.
- 3.44. Попович Мирослав. Григорій Сковорода: філософія свободи. — К. : Майстерня Білецьких, 2007. — 256 с.
- 3.45. Рассел Бертран. Історія західної філософії / Юрій Лісняк (пер.), Петро Таращук (пер.). — К. : Основи, 1995. — 759с.
- 3.46. Реале Джованни, Антисери Дарио. Западная философия от истоков до наших дней / С. Мальцева (пер.). — СПб. : Петрополис, 1997. Т. 1: Античность. — СПб. : Петрополис — 320с.; Т. 2: Средневековье (От Библейского послания до Макиавелли). — СПб.: Петрополис, 1995 — 354с.; Т. 3: Новое время (от Леонардо до Канта). — СПб. : Петрополис, 1996 — 736с.; Т. 4: От романтизма до наших дней. — СПб. : Петрополис — 880с.
- 3.47. Сартр Ж.П. Буття і ніщо. Нарис феноменологічної онтології. — К.: Основи, 2001.- 854с.
- 3.48. Фрейд З. Введение в психоанализ: Лекции. — СПб.: Питер, 2005. — 384 с.

3.49. Хайдеггер М. Бытие и время. – М., 1997.